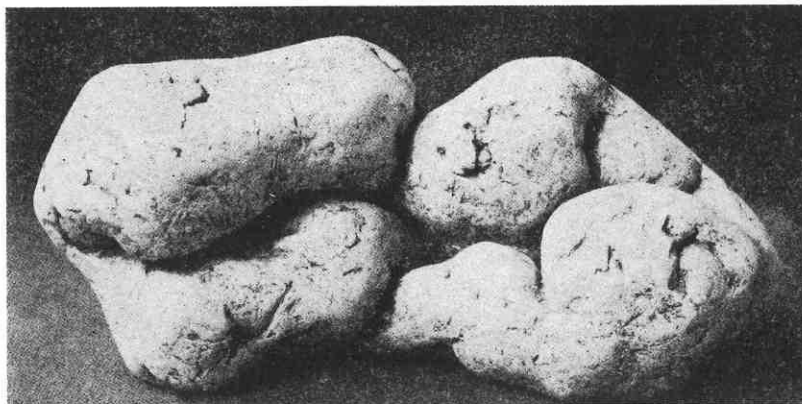

135

olga
jančićgalerija »forum«
zagreb 1983.

tonko maroević

Kiparstvo Olge Jančić pruža nam odličnu priliku da rasprostrimo čitavu mrežu suprotstavljenih termina ili polariziranih pojmova i potiče nas da započnemo razgovor s nekoliko parova, odnosno binoma antitetičnih ideja. Gotovo sva dosadašnja kritika suglasna je da joj istodobno pripíše klasične i arhaične vrijednosti, da je istodobno cijeni zbog razumskih i osjetilnih svojstava. Ista se dvojnost može lako proširiti i na formalne karakteristike, a neki su govorili o yinu i yangu kao o dominantnim elementima njezine kompozicione dinamike.

Slično razmatranje vrijedi i za motiviku u kojoj su mnogi otkrili sriveni dijalog Erosa i Thanatosa. Mogao bi se, štoviše, dodati i dvosmisleni odnos između čvrste i tvrde materije i vitalističkih i putenih nadahnuća; između lica i naličja, između pozitivna i negativna... Ali već spomenuto dostaje da shvatimo kako se svijet Jančićeve temelji na najdubljim slojevima bića, to jest da nam kiparica — kako kaže Stojan Čelić — »pruža vlastitu narav, probuđenu i oslobođenu ali također i kontroliranu naobrazbom i povezanu na uzvišen način s podsvjesnim koje djeluje u najširem kontekstu«.

Dakle, iz nutarnjeg središta (koje je istovjetno s pamćenjem vrste) proizlaze arhetipski i mitski oblici, oblici koji imaju svoju unutrašnju povezanost ali su otvoreni i prema drugim oblicima; štoviše, vođeni su snagom rađanja ili erotskom napetošću. Klince i jezgre, zameci i plodovi miješaju se i izdvajaju u magmatičnom i utrobnom tkivu. Ali završena djela Jančićeve uvijek su odlučno i primjerno jednostavna. Posebno ona izvedena u kamenu ili mramoru, svakako najčvršća i najsnažnija. Ta djela zbog svoje punine i zaobljenosti izgledaju velika i monumentalna nezavisno od formata i pravih dimenzija.

Izložba u galeriji »Forum« dobrodošla je mogućnost upoznavanja jednoga od uporišta i problemskih žarišta suvremenoga srpskog kiparstva, a po svojem antologijskom karakteru zahtijeva sasvim meritoran razgovor o vrijednostima i svojstvima. Radovi nastali u rasponu većem od dva desetljeća i izvedeni u različitim, uglavnom klasičnim skulpturalnim tehnikama, daju nam uvid u gotovo sve amplitude autorčina kreativnog kretanja. Uopćavajući, zaključit ćemo da se opus Olge Jančić zbio u rasponu između dviju vrsta jezgrovitosti i — riječ nam se sama nameće — lapidarnosti.

Doista, od bazalnog Preobražaja iz 1961. godine do mramornog Trinoma III iz 1982. vidljiv je jasan kontinuitet redukcije ali i značajan otklon u načinu svođenja. U početku je forma organski sasvim zaobljena (s neizbježnim prisjećanjem na Arpa), a u sadašnjoj su fazi oblici, još uvijek biomorfni i vitalistički aluzivni, tretirani s većom oporošću i uglatošću (s mogućim asocijacijama na Hajdua i neke aspekte Brancusijeva djela). U međuvremenu se dogodilo dramatično gibanje žitke mase i gotovo informelno prepletanje vanjštine i unutrašnjosti — čak s povremenim gubljenjem centričnosti i kompozicione okomice (posebno u seriji reljefnih površina).

Kad je izronila iz toga turbulentnog međurazdoblja, potkraj šezdesetih godina, Jančićeva se nagonski ponovo uputila čistom znaku, kakav je latentno postojao i u njezinim počecima, samo što je u novijim primjerima oljušten od svega epidermičnog i od već mimetičkog. Po primarnosti i dostignutoj elementarnosti rješenja radovi iz posljednjih godina svakako znače osobni vrhunac i obećanje daljnjeg razvoja na premisama najrelevantnije tradicije evropskoga kiparskog moderniteta.